

Egy kassai polgár köszöntése Dr. Kováts Miklós 70 éves

Az ünnepelt 1936. szeptember 7-én született Kassán. A pozsonyi Pedagógiai Főiskolán szerzett magyar-történelem szakos tanári oklevelet. Irodalom- és művelődéstörténész-ként jól ismert itthon és a határokon túl is. Feldolgozta a szlovenszkói magyar színháztörténetét és drámairodalom történetét, több írásban is foglalkozott szülővárosa művelődéstörténeti múltjával, ezen belül külön kötetet szentelt Kazinczy és Kassa kapcsolatának. Társszerzője egy felsőoktatási jegyzetnek, de ismert tankönyvíróként, sőt műfordítással is foglalkozott. Bensőséges ismerője iskolája múltjának, amelyet monográfiában dolgozott fel, s az intézményben látható állandó kiállítás forgatókönyvét is Ő készítette.

És most engedtesen meg, hogy egy kicsit személyesebb hangvételben folytassam.

Négy évet töltöttem Felső-Magyarország hajdani fővárosában, ahol 1968 és 1972 között voltam „magyar iparista”. A kassai magyar ipari a felföldi magyarság egyik legfontosabb oktatási intézménye. Jelentőségben legfeljebb a háború utáni komáromi gimnázium sorolható mellé. A IV. F osztályban érettségiztem, „drótos“-ként. Az alig 32 éves, tehát krisztusi korban lévő Kováts Miklós lett az osztályfőnökünk. Magyar nyelvet és irodalmat és történelmet tanított. A legtöbb tanár, a hagyományoknak megfelelően, magázott bennünket, kivételt csupán az osztályfőnökünk és egy-két tanártársa, így a szinte második osztályfőnöknek számító Pásztó András jelentett.

Amikor Kassára kerültünk, a Fő utcán, az egykori Tuzex falán még látható volt annak a fiatalnak a vére, mellette pedig emléktáblája, akit a bevonuló szovjet csapatok lőttek agyon. A tanulságok között ez is elhangzott: szép dolog márványtáblára kerülni, de remélem, nem ez az életcélotok.

Ugyancsak megmaradt az emlékezetemben egy bejegyzése a magyar nyelvi füzetembe. Dolgozatot írtunk – a témát már nem tudom felidézni. Mindössze néhány helyesírási hibát vétettem, mégis viszonylag rossz jegyet kaptam, a

következő bejegyzés kíséretében: „neked ezeket a hibákat nem nézem el!” Életem végéig elkísér ez az intés!

Első írásom az Új Ifjúságban jelent meg. Az első nyilvános előadásomat is Kassán tartottam. Ugye nem kell mondanom, kinek az útmutatása szerint?

Az ipariban ballagáskor az volt a szokás, hogy az ajándékba kapott virágcsokrokat a ballagáskor elhelyezték II. Rákóczi Ferencnek a Dóm falán lévő emléktáblájához. Mi is így tettünk. Ő és tanártársai nem jöttek oda velünk. Mint mondta: „Ti mentek – mi maradunk.”

Szenvedélyes természetjáró volt, s bennünket is rendre magával cipelt. Jártunk a Bankón, a Szádelői völgyben és még sok más helyen. Gyakorta hozta magával gyermekeit, Marcit (Kováts Marcell ma kitűnő előadóművész) és Katát.

Az akkori totalitáriánus időkben Márai Sándor tiltott személy volt. Az, hogy mégis megérint(het)ett bennünket a kassai polgárság szelleme, alapvetően Neki köszönhetjük.

Ma már, évtizedek távlatából, egyre világosabban látjuk: Ő volt az, aki nekünk – zömmel falusi, kisvárosi fiataloknak – irányt mutatott, aki szembesített bennünket a polgár város, Kassa értékeivel, az általa örökölt és vallott polgári elvekkel: becsülettel, tisztességgel, hűséggel, a más értékek iránti nyitottsággal és fogékonyssággal.

Óhatatlanul eszembe jut Mikszáth Kálmán emlékezése alma materére, a rimaszombati Egyesült Protestáns Gimnáziumra:

„Fagyos világ volt ez akkor. Minden melegség bent szorult az ilyen intézetekben. Ezek voltak még a végvárak, amelyekben magyar levegőt lehetett szívni. Ezek a férfiak, akik akkor itt tanítottak, nem afféle tanügyi bácsik voltak (ahogy most képzelné az ember), hanem az utolsó generálisok, akik titokban hadsereget nevelnek, ügyes politikusok, akik óvatosan, nagy furfanggal belecepegetik a rideg, száraz tananyagba azokat az édes érzéseket, melyekből a hazaszeretet lombosodik ki, bűvészek voltak, akik úgy tudják mutogatni a multat, hogy benne látszik kidomborodva a jövő, próféták voltak, akikben a hit nem szétfeszülő ábránd, hanem élő fa, amely gyökereit beleereszti a fogékony gyermeki szívekbe.”

Többnyire ilyen tanárok voltak a „magyar ipari“-ban.

A Tómpa Mihály Református Gimnázium óraadó tanáraként (magam is történelmet tanítottam) elmeséltem a diákjaimnak, hogy jószerivel alig emlékszem valamire is, ami a könyvekben volt. Nem a tananyagra – az Emberre emlékszem! A személyiségével hatott. Nem csak oktatott, nevelt is!

Jó volt kassai iparistának lenni. Jó volt a IV. F osztály tagjának lenni. S hogy jó volt, abban oroszlanrésze volt osztályfőnökünknek, Dr. Kováts Miklósnak. Az „Oszti“-nak, ahogyan bizalmasan emlegettük, s akit – a korabeli, kötelezően előírt gyakorlatnak megfelelően – „Tanár elvtárs“-ként szólítottunk. Az általa vállalt, vallott és közvefített elvekben azonban kitüntetetés, megtiszteltetés volt befogadó társnak lenni.

Kedves Tanár Úr! Isten éltesse!

B. Kovács István

BIBLIOGRÁFIAI VÁLOGATÁS

Könyvek:

A kassai ipariskola száz éve. Kassa, 1972
Magyar színjátszás és drámairodalom Csehszlovákiában.
 Bratislava, Madách 1974
Márai Sándor. Eperjes, 1992
A Város és az Író. Kazinczy Kassája és Kassa Kazinczyja.
 Madách, 1994
Irodalom a középiskolák 2. osztálya számára. 2003
 Műford.: Bernardin de Saint-Pierre: Paul és Virgin. 1993.
 Társ szerzőként:
 Kováts Miklós – Pásztó András – Žilka, Tibor
Irodalomelméleti és stilisztikai fogalmak szótára. Slovenské
 pedagogické nakladateľstvo, 1990. 277 o. – Felsőoktatási
 jegyzet

Folyóiratokban, periodikumokban megjelent tanulmányok:

L. M. [Lányi Mihály] *Irodalmi Szemle*, 1976. 8. sz.
Kassa régi egyeteme. In: Széphalom, 1990. A Kazinczy
 Ferenc Társaság évkönyve. Sátoraljaújhely, 3. sz. 187-193.
Kazinczy, a kassai iskolafelügyelő. In: Széphalom. A Kazin-
 czy Ferenc Társaság évkönyve. Sátoraljaújhely, 1994.
Egy város metamorfózisa. Európai utas 1995 (6. évf. 3. sz.)
Márai Sándor diákévei. In: Széphalom. Ünnepi kötet Kováts
 Dániel 70. születésnapjára. A Kazinczy Ferenc Társaság
 Évkönyve. Szerk: Balassa Iván, Fehér József, Hógye István,

Viga Gyula. *Kiadja a Kazinczy Ferenc Társaság.* Sátoral-
 jaújhely, 1999.

Ami egy Márai-regényből kimaradt. Gömörország, III. évf.
 (2002) 4. sz.

Virtute vintes. A kassai prémontréi főgimnázium történeté.
 Gömörország, IV. évf. (2003) 2. sz.

Képek egy osztály életéből. (IV. F 1968-1972)

Salamon Gábor Pro Natura-díjat kapott

2006. április 20-án a Föld Napja alkalmából rendezett ünnepségen Persányi Miklós, Magyarország környezetvédelmi és vízügyi minisztere Pro Natura-díjat adományozott Salamon Gábornak, az Aggteleki Nemzeti Park igazgatójának. Az 1975-ben alapított kitüntetés a legmagasabb, ami Magyarországon a természetvédelmi tevékenység elismeréseként kapható. Az indoklás szerint Salamon Gábor majd negyedszázados munkássága jelentősen hozzájárult az Aggteleki-karszt élő és élettelen természeti értékeinek megóvásához, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság szakmai tevékenységének fejlődéséhez, a terület turisztikai fejlesztéséhez, a szlovák-magyar természetvédelmi és térségfejlesztési kapcsolatok felvirágoztatásához.

Salamon Gábor egyetemi tanulmányait a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen végezte, ahol 1982-ben biológus, majd 2003-ban a Debreceni Egyetemen halászati szakmérnök diplomát szerzett. Pályaválasztásához – feltehetően – a családi indíttatás nyújtott segítséget, hiszen édesapja, Salamon Ferenc Magyarország első nemzeti parkjának, a Hortobágyi Nemzeti Parknak volt első igazgatója.

Az egyetem elvégzése után azonnal Aggtelekre került, és egy kisebb kitérőtől eltekintve (1994–95-ben a Bükk Nem-

Salamon Gábor (jobbra) • Jozef Peniaško felvétele

zeti Park Igazgatóság, majd 1995–97-ben Budapesten a Természetvédelmi Hivatal Barlangtani osztályának munkatársa volt), egész munkássága az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósághoz kapcsolódik. Az Igazgatóság vezetését 1997 tavaszán vette át.

Bár végzettsége szerint biológus, érdeklődése már egyetemi éveitől főként a barlangokra terjedt ki. Már szakdolgozata is a Baradla-barlang élővilágával foglalkozott. Feldolgozta az elődök barlangbiológiai eredményeit, s maga is végzett kutatásokat a Baradlában.

Mint aktív barlangkutató az 1980-as évektől részt vett a

Baradlában folyó feltáró kutatásokban, a barlang teljes járatrendszerére vonatkozó felmérésben és a térségben végzett barlangfeltárásokban. Jó kapcsolatot tartott és tart fel ma is az amatőr barlangkutatókkal, ami elősegíti a hatósági, kezelői munka hatékonyságát.

Korán felismerte, hogy a barlangok védelme csak a jogszabályok betartásával nem oldható meg, műszaki beavatkozásokat is végre kell hajtani. Ennek érdekében megteremtette a mára már teljesen meghonosodott „természetvédelmi célú kiépítés” fogalmát. Figyelembe véve az ország területét, az elmúlt 10 évben a legtöbb barlangrekonstrukciós, -kiépítési, barlanglezárási, kőzetállékonysági beavatkozás az Aggteleki Nemzeti Park területén történt.

Jó kapcsolatteremtő készségének köszönhetően igazgatósága alatt megszűnt a krónikus szakemberhiány, az állandó belső konfliktushelyzet, és javult a lakosság és a térségben tevékenykedő állami intézmények természetvédelemről alkotott véleménye. A megfelelő munka- és életkörülmények megteremtésével, ügyes személyzeti politikával számos jól képzett munkatársat sikerült megnyernie, és hosszú távra a térségben tartania, valamint az Igazgatóságot a térség elfogadott, legtöbb embert foglalkoztató intézményévé fejlesztenie.

A természeti értékek elmélyült szakmai ismeretén és önzetlen szeretetén alapuló, előrelátó, minden szakterület menedzselő, bátor kezdeményezéseinek köszönhetően az élő, élettelen és kultúrtörténeti értékek megóvása, népszerűsítése és bemutathatóvá tétele érdekében egyaránt elévülhetetlen érdemeket szerzett. Okos vagyongazdálkodással folyamatosan gyarapította a nemzeti park kezelésében lévő ingatlanokat, funkciót adva nekik bekapcsolta azokat a park tevékenységébe.

A fejlesztéshez szükséges anyagi fedezet előteremtése érdekében előrelátóan tervez és tervezet. Ennek köszönhetően az elmúlt években – többek között – megújult a Baradla aggteleki fogadótere; a jósvafői Tengersizem Szálló; a falu központjában található oktatóbázis; a szögligeti Szalamandra-ház. Megépült a vörös-tói fogadóközpont, elkészült a Vörös-tó – Jósvafő közötti barlangszakasz teljes felújítása, és tető alá került a Martonyi pálos kolostor.

Elve, hogy a térség fejlesztése csak összefogással valósulhat meg, így számos, projektben partneri (esetenként gesztori) szerepet vállal, együttműködik a hazai és szlovák partnerekkel egyaránt. Kezdeményezésére valósult meg az ún. Gömör-kártya, aminek segítségével a térségbe látogatók a határmenti idegenforgalmi helyeken, Szlovákiában és Magyarországon egyaránt, kedvezményben részesülnek.

Salamon Gábornak a méltán kapott kitüntetéshez szívósból gratulálunk. Bízunk benne, hogy még sokáig élvezhetjük csipős nyelvét és fanyar humorát, és a Gömörországot szeretőik érdekében kívánunk további sikeres együttműködést, hogy összefogva minél eredményesebben szolgálhassuk a terület természeti és kultúrtörténeti értékeinek, hagyományainak megóvását és fejlődését.

Székelly Kinga